

Namn att minnas

Torgny T:son Segerstedt

Det gavs en tid då man trodde att Torgny T:son Segerstedt skulle gå till eftervärlden huvudsakligen – eller till äventyrs enbart – såsom den välgörare, vilken berikat svenska språket med den förträffliga speglosan kulturknute. Denna glosa är inom parentes sagt inte mindre förträfflig, snarare tvärtom, genom att ha myntats på Stockholms-Tidningens dåvarande kulturredaktör Gunnar Helén.

Men det gick inte så. Nu förefaller det snarare troligt att Torgny T:son Segerstedt kommer att gå till eftervärlden (nota bene om det kommer att finnas någon läskunnig eftervärld i vårt land) såsom den svenske universitetsrektor, vilken längre och ihärdigare än någon annan bekämpade den socialistiska nivelleringspolitik, som hotar att göra Sverige till ett intellektuellt u-land. Ingen ansvarig företrädare för våra universitet har med samma kraft och klarhet som han kritiserat det av hrr Palme, Carlsson och Moberg signerade utbildningssystemet. Det är ett system om vilket man enligt Torgny T:son Segerstedt med säkerhet kan säga att vad dess mål än må vara, kommer dess resultat att bli en allmän kvalitets-sänkning, vilken förr eller senare måste leda till att vi gör oss kulturellt urarva och därmed också oförmögna att hävda oss i den internationella konkurrensen.

Onekligen är det en intressant utveckling som gjort den en gång utpräglad kulturradikale Segerstedt till en i vissa väsentliga stycken utpräglad kulturkonserverativ person. Måhända sammanhänger den med att han slutgiltigt lyckats träda ut ur skuggan av ett namn.

*

Det har nästan alltid sina svårigheter att vara en stor mans son, att växa upp i skuggan av ett namn, och det gäller i hög grad om namnet råkar vara Torgny Segerstedt. Att heta Torgny T:son Segerstedt är en ära, en sporre men kan också vara en belastning, som trycker en till jorden genom sina outtalade krav. Torgny T:son har ingalunda tryckts till jorden, tvärtom han har sporrats; dock vore det

omänskligt om inte sporren inneburit ett problem. Torgny Segerstedt var titanen, den store trotsaren. Sonen med sin markerade commonsense, sin lugna, eftertänksamma läggning och sin torra humor påminner i själva verket föga om den på en gång kylige och passionerade fadern med hans hisnande svängningar mellan sarkasm och patetik.

Men arvet förpliktat, och det kunde tidigare understundom verka som om Torgny T:son kände sig skyldig att demonstrera en trotsarattityd, som i grunden stämmer illa med hans borgerliga och måttfulla väsen. Det har emellertid aldrig inträffat så ofta att det kunnat rubba förtroendet för hans goda omdöme och allmänna soliditet. Och nu har han sedan länge funnit sin egen och naturligare form för opposition mot vad fadern med sin odödliga term kallade översåtarna. Torgny Segerstedt j:r skulle numera kunna lägga av sitt T:son, eftersom han blivit en Torgny Segerstedt i sin egen rätt och den ungdom han handleder förmodligen inte vet att det funnits någon annan, eller om de råkar veta det betraktar denne som sin rektors far, inte sin rektor som hans son.

*

Torgny j:r föddes den 11 augusti 1908 som son till docenten, sedermera professorn i religionshistoria Torgny Segerstedt och var inte sen att göra rättvisa åt sitt akademiska påbrå. Efter studentexamen 1927 i Göteborg, där fadern som bekant blivit chefredaktör för Handelstidningen, skrevs han in i Värmlands nation i Lund. Efter två år var han fil kand, efter ytterligare två år fil lic, och år 1934 disputerade han på en avhandling i praktisk filosofi, som gav honom docentur. Dessförinnan hade han hunnit studera i Paris och London och till och med under något år vara ledarskribent och t f chefredaktör i Handelstidningens avläggare Morgontidningen, men hädanefter gick den akademiska karriären spikrakt. År 1938, alltså redan vid 30 års ålder kallades han till innehavare av den professur

i Uppsala som tidigare beklätts av Axel Hägerström. Det ansågs visserligen mindre bero på att han ägde en unik skarpsinnighet eller forskarbegåvning än på att man ville vara förvissad om att slippa de övriga kandidaterna, men det var ändå vackert så. Överhuvudtaget kan man väl knappast påstå att Segerstedt är någon stor filosof eller originell vetenskapsman. I gengäld är han klar, redig, rimlig och flitig.

Förmodligen var det just de egenskaperna som medförde att han efter att år 1947 ha utnämnts till innehavare av landets första lärostol i sociologi (och det skall till hans heder sägas att han gjort mindre än de flesta andra sociologer för att denna vetenskap blivit vår tids motsvarighet till astrologi) valdes till dekanus i Uppsala filosofiska fakultet. Såsom sådan gjorde han sig så högt uppskattad för sin administrativa duglighet och sin samarbetsförmåga att han år 1955 framfördes som filosofernas kandidat till posten som rector magnificus, vilken också med betryggande majoritet tillföll honom. Någon skrev vid tillfället i fråga att magnificens inte är det begrepp som man närmast förbinder med Segerstedt; för det har han varken de yttre eller inre naturliga förutsättningarna. Säkert är att Segerstedt under de mer än 15 år som gått sedan dess oavbrutet vuxit med sin uppgift, alltmedan han fortsatt sitt flitiga skriftställarskap och som ordförande i universitetsutredningen och statens råd för samhällsforskning oförtrutet kämpat för kvalitet i universitetsutbildningen. Numera är det ingen svårighet att med Segerstedt förknippa begreppet magnificens, vare sig i yttre eller inre bemärkelse.

Att Segerstedt var på väg bort från sin ungdoms kulturradikalism visade sig om inte förr i hans behjärtade inlägg i den sk kulturdebat-

ten 1966, då han stämplade Olof Lagercrantz' okvädingsord mot Gunnar Biörck – »en okunnig professor» – som en analogi till rastänkan-det och påtalade intresset för råhet och tarv-lighet i litteraturen. Men framför allt har hans kulturkonservativa uppfattning kommit till uttryck i de tungt vägande kommentarer han gjort till de pågående utbildningsreformerna, kommentarer av vilka det här må vara tillå-tet att citera en:

Om vi fortsätter att ge ungdomarna den utbildning de nu får och som Palme och hans regering vill att vi skall ge dem, kommer den nya svenska generationen att bli hopplöst provinsiell, utan egentliga språk-kunskaper och utan kunskaper om vårt eget lands historia och den europeiska kulturtra-ditionen... Framtiden kommer att formas på världsscenen och inte i den isolerade svenska provinsen. Det är därför i den in-ternationella gemenskapen, som den svenska ungdomen, inte bara den akademiska, måste hävda sig. Men det kan den inte göra om den inte har vissa genom utbildning förvärvade kvaliteter, som gör den konkurrens-kraftig i jämförelse med annan ungdom, an-tingen den nu kommer från öst eller väst eller från den tredje världen. Konsekvensen av denna framtidsvy är att man borde höja kraven, framför allt på de teoretiska kun-skaperna. I stället sänker vi dem... Varje ny kunskapslucka kan man försöka bortför-klara, men frågan är hur länge man skall hålla på att bortförklara okunnighet.

Man kan bara önska att flera svenska uni-versitetsledare ville i lika klar insikt om sitt ämbetes ansvar tala ett lika klart språk som Torgny T:son Segerstedt.

GU